เกณฑ์ตัดสินศีลข้อที่ 3
A Criterion to Judge the Third of Five Precepts

ไพเราะ มากเจริญ
Pairor Makcharoen

บทคัดย่อ

ศีลข้อที่ 3 คือ การเจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในเรื่องเพศสัมพันธ์นั้น อรรถกถาจารย์ได้วางเกณฑ์ในการวินิจฉัยไว้โดยพิจารณาจากหญิงต้องห้าม 20 จำพวก ซึ่งเกณฑ์นี้ประสบปัญหาความไม่ครอบคลุมในการวินิจฉัย เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศบางอย่างซึ่งพิจารณาได้ยากว่าผิดศีลหรือไม่ อีกทั้งพื้นฐานในการวางหลักเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยเกิดขึ้นในสภาพการณ์ของสังคมที่ต่างกับปัจจุบัน บทความนี้จึงมุ่งหาเกณฑ์ที่จะวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเข้าข่ายในการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายในการบัญญัติศีลและเป็นสำคัญ

Abstract

According to the Theravãda commentary, the criterion to judge the Third of the Five precepts (Pañca-Sîla), namely abstention from sexual misconduct (Kãmesumicchãcãrã), is based on 20 kinds of prohibited women. Nevertheless, this criterion does not cover some sexual behaviors that are far too complicated from precious times due to social and cultural changes. Therefore, this article aims to explore

the standard that can determine what sexual behaviors violate the Third of the Five precepts primarily relying on the objective of setting up the Sîla.

ศีลในพุทธศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จัก คือ ศีล 5 หรือเบญจศีลนั้น ถือเป็นหลักเบื้องต้นในพุทธศาสนาและเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติอย่างต่ำที่สุดในหมู่มนุษย์ที่ทำให้สังคมอยู่ได้อย่างปกติสุข ศีล 5 นี้ประกอบไปด้วย เจตนาหรือความตั้งใจที่จะประพฤติงดเว้นจากความชั่วทางกาย และวาจา 5 ประการ คือ

1. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์
2. อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้
3. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม
4. มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ
5. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากของมึนเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งของความประมาท

(พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช), 2526: 28)

การที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักศีล 5 มากที่สุดก็เนื่องจากมีประเพณีนิยมในการรับศีลอยู่ในพิธีกรรมทางศาสนาเกือบทุกอย่าง แต่ก็เป็นที่น่าสนใจว่าจะมีคนไทยสักกี่คนที่เข้าใจหรือรู้ความหมายของศีลอย่างถ่องแท้และประพฤติปฏิบัติตามหลักแห่งศีลนั้น อีกทั้งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีความแตกต่างจากสภาพสังคมในสมัยพุทธกาลอย่างมากมาย ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นว่า ศีล 5 หรือเบญจศีล ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นนั้นยังสามารถนำมาใช้กับสังคมในปัจจุบันได้หรือไม่ โดยเฉพาะเบญจศีลข้อที่ 3 คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกามนั้น จะเห็นได้ว่าจากสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดความยุ่งยากในการวินิจฉัยว่าพฤติกรรมบางอย่างผิดศีลข้อนี้หรือไม่ ตัวอย่าง เช่น กรณีของชายรักกับชายและมีการละเมิดโดยชายอื่น การแลกเปลี่ยนคู่นอนด้วยความเต็มใจของทั้งสามีและภรรยา เป็นต้น

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาเกณฑ์ในการตัดสินศีลข้อที่ 3 คือ กาเมสุมิจฉาจารโดยเฉพาะ อันเนื่องมาจากพฤติกรรมทางเพศของคนในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจนเกิดปัญหาที่หลากหลาย จึงต้องอาศัยการวินิจฉัยอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถตัดสินได้ว่าการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นผิดศีลหรือไม่ และเกณฑ์การตัดสินศีลข้อที่ 3 ตามแนวพระไตรปิฎกและอรรถกถานั้น มีปัญหาอย่างไรในการวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องศีลข้อที่ 3 ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในหลักการวินิจฉัยศีลข้อที่ 3 อย่างชัดเจน และสามารถประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า แม้สภาพสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่หลักการของศีลก็ยังสามารถใช้ได้กับสังคมทุกยุคทุกสมัย

ในการศึกษาเรื่องเกณฑ์การตัดสินศีลข้อที่ 3 นั้น ก่อนที่จะทราบองค์ประกอบ และหลักการในการตัดสินนั้น จำเป็นจะต้องทราบความหมายของศีลข้อที่ 3 ก่อนดังนี้

นิยาม

คำว่า **ศีล** หมายถึง ความประพฤติดีทางกาย วาจา, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 245)

ส่วนคำว่า **กาเมสุมิจฉาจาร** อันหมายถึงศีลข้อที่ 3 นี้ เมื่อแยกออกมาจะประกอบด้วย 3 บท คือ **กาเมสุ, มิจฺฉา** และ **อาจร**

กาเมสุ ได้แก่ ความประพฤติเอื้อเฟื้อด้วยดีในกรรมของคนคู่กัน คือ การเสพเมถุนนั่นเอง

มิจฺฉา หมายถึง ลามก คือ บัณฑิตทั้งหลายย่อมติเตียนอย่างแน่นอน

จร ได้แก่ ความประพฤติ

เมื่อรวมกันแล้ว **กาเมสุมิจฺฉาจาร** จึงแปลว่า การประพฤติลามกในการเสพเมถุน หรือการประพฤติผิดในกามทั้งหลายที่บัณฑิตพึงติเตียน โดยธรรมอันเป็นเหตุแห่งการประพฤติผิดในการเสพเมถุนนั้น คือ กาเมสุมิจฉาจาร

ได้แก่ เมถุนเสวนเจตนาที่ประกอบกับโลภะชวนะ (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2546: 111)

เวรมณี หมายถึง การละเว้นโอกาสแห่งการทำชั่ว (พระอุปติสสเถระ, 2538: 7)

ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี จึงหมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมเพื่อละเว้นการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ซึ่งการล่วงศีลข้อที่ 3 นี้จะสำเร็จได้ด้วยกายปโยคะอย่างเดียว คือต้องกระทำด้วยกายเท่านั้น ไม่ใช่ด้วยใจหรือวาจา และไม่สามารถใช้ให้ผู้อื่นกระทำแทนได้ ซึ่งการล่วงศีลข้อที่ 3 นี้จะต้องประกอบด้วยองค์แห่งปโยคะ 4 ประการ ดังนี้

องค์แห่งปโยคะของศีลข้อ 3

การกระทำที่ถือว่าเป็นการล่วงศีลข้อที่ 3 คือ กาเมสุมิจฉาจารนั้นจะต้องประกอบด้วยองค์แห่งปโยคะ 4 ประการ คือ

1. **อคมนียวตฺถุ** ได้แก่ วัตถุอันไม่ควรถึง ได้แก่ วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้องนั่นเอง
2. **ตสฺมึ เสวนจิตฺตํ** คือ มีจิตคิดจะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น
3. **ปโยโค** ได้แก่ มีความพยายามในการเสพนั้น
4. **มคฺเคนมคฺคปฏิปตฺติ อธิวาสํ** ยังมรรคให้ถึงมรรคหยุดอยู่ (ที.ปา.16/397, ม.มู.17/548-549) ซึ่งมรรคในที่นี้หมายถึงอวัยวะเพศ ดังนั้นการทำมรรคถึงมรรคให้หยุดอยู่ จึงหมายถึง การทำอวัยวะเพศกับอวัยวะเพศให้จรดถึงกันนั่นเอง

เมื่อการกระทำครบองค์ 4 นี้แล้ว ก็ถือว่าผู้นั้นได้ก้าวล่วงศีลข้อที่ 3 แต่หากไม่ครบองค์ 4 ก็ถือว่า ไม่สำเร็จ ซึ่งในเรื่ององค์ 4 นี้ ท่านอาจารย์ผู้รู้รุ่นหลังได้มีความเห็นต่าง ๆ กันออกไป โดยบางท่านได้ให้ความเห็นว่า ผู้ที่มีความพอใจในการเสพวัตถุกามอยู่ แต่ตัวเองไม่ได้ใช้ความพยายามในการเสพนั้นท่านถือว่าไม่ได้ล่วงศีล เนื่องจากขาดองค์ที่ 3 คือ ปโยโค แต่เกจิอาจารย์วินิจฉัยว่า แม้ผู้ที่ไม่ได้ใช้ความพยายามในการเสพ แต่มีความยินดีในการเสพนั้น

ก็ถือว่าได้ล่วงศีล เพราะตามธรรมดาแล้ว สตรีโดยส่วนใหญ่มิได้ใช้ความพยายามในการเสพแต่ก็ย่อมสำเร็จกิจนั้นด้วย อาจารย์บางท่านได้กล่าวว่าการที่อรรถกถาจารย์ท่านได้แสดงไว้ทั้ง 4 องค์นั้น มุ่งหมายเอาส่วนมากที่เกิดขึ้น ดังนั้นองค์ที่ 3 คือ ปโยโคนั้น อาจเอาออกเสียก็ได้ (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2546: 113) ดังนั้นกาเมสุมิจฉาจารอาจจะสำเร็จได้ก็ด้วยองค์ 3 และต้องกระทำด้วยตนเอง คือ สาหัตถิกประโยคเท่านั้น (ขุ.อิ. 45/450)

จากองค์แห่งปโยคะทั้ง 4 ซึ่งอรรถกถาจารย์ได้กล่าวไว้ เราสามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินวินิจฉัยว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ถือว่าผิดหรือล่วงศีลข้อที่ 3 ได้ โดยพิจารณาในรายละเอียดได้จากองค์แห่งปโยคะข้อที่ 1 ได้แก่วัตถุ อันไม่ควรถึงเป็นหลักใหญ่ รายละเอียดในการวินิจฉัย มีดังนี้

แนวทางตัดสินศีลข้อ 3 ตามพระไตรปิฎกและอรรถกถา

เนื่องจากศีลข้อนี้เป็นการกระทำของคนเป็นคู่ อรรถกถาจารย์จึงวางบุคคลผู้เป็นคู่ซึ่งเป็นคนต่างเพศไว้เป็นองค์แรก คือ อคมนียวตฺถุก่อน เพื่อชี้ให้เห็นว่า การกระทำจะเป็นกาเมสุมิจฉาจารได้ ก็เพราะล่วงละเมิดในบุคคลเหล่านี้เท่านั้น นอกจากบุคคลนี้ก็ไม่เป็น นอกจากนี้การร่วมประเวณีจะสำเร็จได้ก็เพราะฝ่ายชาย มิใช่ฝ่ายหญิง ฝ่ายชายจึงมีโอกาสทำผิดและล่วงศีลข้อที่ 3 นี้ได้ง่ายและกว้างขวางกว่า อรรถกถาจารย์จึงวางองค์ไว้สำหรับวินิจฉัยการกระทำของฝ่ายชายก่อน (ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์, 2540: 26-27) ว่าวัตถุที่ไม่ควรถึงคือไม่ควรเกี่ยวข้อง ได้แก่ หญิง 20 จำพวก จากนั้นจึงจะสามารถวินิจฉัยการกระทำของฝ่ายหญิงต่อไปได้ โดยท่านได้กล่าวถึงหญิงต้องห้าม 20 จำพวก คือ

1. **มาตุรกฺขิตา** ได้แก่ หญิงอันมารดารักษา คือ หญิงที่มีมารดาปกครอง อันเนื่องมาจากบิดาเสียชีวิตหรือบิดามิได้อยู่ร่วมกันกับมารดา
2. **ปิตุรกฺขิตา** ได้แก่ หญิงอันบิดารักษา คือ หญิงที่มีบิดาปกครอง
3. **มาตาปิตุรกฺขิตา** ได้แก่ หญิงอันมารดาและบิดารักษาปกครอง

4. ภาตุรกฺขิตา ได้แก่ หญิงอันพี่น้องชายรักษา หญิงที่มีพี่ชายปกครอง หรือมีน้องชายเป็นผู้ดูแล

5. ภคินีรกฺขิตา ได้แก่ หญิงอันพี่น้องหญิงรักษา คือ หญิงที่มีพี่สาวปกครอง หรือมีน้องสาวเป็นผู้ดูแล

6. ญาติรกฺขิตา ได้แก่ หญิงที่มีญาติรักษาปกครอง

7. โคตฺตรกฺขิตา ได้แก่ หญิงอันโคตรรักษา คือ หญิงที่มีวงศ์ตระกูลเดียวกันรักษาและรวมถึงหญิงที่อยู่ในต่างประเทศและอยู่ในความปกครองของชนชาติเดียวกันกับตน เช่น สถานทูตด้วย

8. ธมฺมรกฺขิตา ได้แก่ หญิงอันธรรมรักษา คือ หญิงที่ออกบวชประพฤติธรรม เช่น หญิงที่ออกบวชชี เป็นต้น

9. สปริทณฺฑา ได้แก่ หญิงที่มีการอารักขา หรือกฎหมายรักษา คือ หญิงที่กษัตริย์หรือผู้มีอำนาจได้จองตัวไว้ หรือหญิงที่ทางบ้านเมืองได้ออกประกาศว่าหากชายใดล่วงล้ำก้ำเกินจะถูกลงโทษ เป็นต้น

10. สารกฺขา ได้แก่ หญิงที่มีผู้หมั้นหมายไว้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ หรือหญิงที่มีคู่หมั้น

สำหรับหญิงจำพวก **สปริทณฺฑา** และ **สารกฺขา**นั้น เป็นหญิงที่ไม่มีอิสระ คือ มีเจ้าของแล้ว ถ้าตนยินดีมอบกายแก่ชายอื่น ก็ถือว่า ได้ล่วงกาเมสุมิจฉาจาร เนื่องจากว่าหญิงผู้นั้นได้ขโมยตัวของตนเอง ซึ่งมีเจ้าของหวงแหนไปให้กับผู้อื่น (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2546: 114-115)

แต่ในอรรถกถาจารย์ได้กล่าวถึงหญิงประเภทที่ 10 ว่าหมายถึง หญิงที่มีอาชญา คือถูกบ้านเมืองลงโทษกักขังไว้ (ที.ปา. 16/396-397, ม.มู.17/548) ทว่าฎีกาจารย์แก้ว่า สำหรับหญิงที่ถูกบ้านเมืองลงโทษกักขังไว้นั้นไม่จัดอยู่ในทั้งพวก**สปริทณฺฑา** และ **สารกฺขา** แม้จะมีเจ้าหน้าที่ดูแลควบคุม แต่ก็คล้ายอยู่ในพวกมาตาปิตุรกฺขิตา ดังนั้น หญิงกลุ่มนี้จะไปมอบตัวแก่ชายใด ก็ไม่จัดว่าล่วงศีลข้อที่ 3 (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2546: 115)

11. ธนกฺกีตา ได้แก่ หญิงที่ชายซื้อมาด้วยทรัพย์ เช่น หญิงที่มีค่าตัวโดยบิดามารดาได้นำไปขายให้เจ้าของเงิน และมีชายไปช่วยไถ่ถอนออกมา เป็นต้น

12. ฉนฺทวาสินี ได้แก่ หญิงที่อยู่ด้วยความพอใจ คือหญิงที่สมัครใจไปอยู่กับชาย เช่น หญิงรักชายคนหนึ่ง แต่บิดามารดาไม่ยินดียกให้ หญิงจึงหนีไปอยู่กับชายนั้น สำหรับชายที่รับหญิงจำพวกนี้ไว้เป็นภรรยาไม่จัดว่าล่วงกาเมสุมิจฉาจาร

13. โภควาสินี ได้แก่ หญิงที่อยู่ด้วยโภคะ คือ หญิงที่ยอมเป็นภรรยาของชายโดยหวังในทรัพย์สินเงินทอง

14. ปฏวาสินี ได้แก่ หญิงที่อยู่ด้วยแผ่นผ้า คือ หญิงที่ยอมเป็นภรรยาของชายโดยหวังในเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ ยานพาหนะ เป็นต้น

15. โอทปตฺตกินี ได้แก่ หญิงผู้มีถังน้ำ (ตักน้ำ) หมายถึง หญิงที่ยอมเป็นภรรยาชาย โดยการแต่งงานที่มีพิธีเอามือเจ้าบ่าวเจ้าสาวจุ่มลงในขันน้ำ โดยสำหรับหญิงไทยที่มีการแต่งงานโดยทำพิธีรดน้ำสังข์ก็จัดอยู่ในหญิงจำพวกนี้

16. โอภตจุมฺพฏา ได้แก่ หญิงผู้มีเทริดนำไป คือ หญิงที่เป็นภรรยาชายโดยชายนั้นเป็นผู้ช่วยให้พ้นจากการแบกทูนของบนศีรษะ หมายความว่าหญิงจำพวกนี้เป็นคนจน ต้องทูนของไปขายอยู่ทุกวัน เมื่อมีชายที่เกิดความพอใจในหญิงนั้นรับไปเลี้ยงดูเป็นภรรยาแล้ว หญิงนั้นก็ไม่ต้องทูนของไปขายอีก ทิ้งผ้ารองรับภาชนะนั้นเสียได้

17. ทาสีภริยา ได้แก่ ภริยาผู้เป็นทาสี คือ หญิงที่เป็นทาสภายในบ้านของชายนั้น แล้วชายนั้นเอาเป็นภรรยาด้วย

18. กมฺการีภริยา ได้แก่ ภริยาผู้ทำงาน คือ หญิงที่เป็นลูกจ้างทำงานภายในบ้าน หรือห้างร้านของชายนั้น แล้วชายนั้นนำมาเป็นภรรยา

19. ธชาหฏา ได้แก่ หญิงผู้นำมาด้วยธง คือหญิงที่เป็นเชลยแล้วตกเป็นภรรยาของชายนั้น

20. มุหุตฺติกา ได้แก่ หญิงผู้อยู่ชั่วครู่ คือ หญิงที่เป็นภรรยาของชายชั่วครั้งชั่วคราว รวมไปถึงหญิงโสเภณีที่อยู่ระหว่างการจองตัวชั่วคราวด้วย

สำหรับหญิง 10 จำพวกและภริยา 10 จำพวกข้างต้นนั้น ถือว่าเป็นวัตถุอันไม่ควรถึงสำหรับชาย หากชายใดได้ไปเกี่ยวข้องร่วมประเวณีด้วยก็ถือว่าประพฤติผิดศีลข้อที่ 3

สำหรับฝ่ายหญิงนั้น ชายต้องห้ามได้แก่ ชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน

ซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่ควรถึง สำหรับภรรยาทั้ง 10 จำพวก ชายที่ไม่ใช่คู่หมั้นของตนก็เป็นวัตถุที่ไม่ควรถึงสำหรับสตรีที่รับหมั้นแล้วคือ **สารกฺขา** และชายทั้งหมดเป็นวัตถุที่ไม่ควรถึงสำหรับ **สปริทณฺฑา** คือ หญิงที่มีการอารักขา โดยหญิงทั้ง 12 จำพวกที่กล่าวถึงข้างต้น ได้แก่ ภรรยา 10 จำพวก, สารกฺขา และสปริทณฺฑานี้ หากไปเกี่ยวข้องกับชายซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่ควรถึงสำหรับตนเข้าก็ถือว่าได้ประพฤติผิดศีลข้อที่ 3 เนื่องจากถือว่าชายที่เป็นสามีหรือคู่หมั้นนั้นดำรงตนอยู่ในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครองดูแล และมีฐานะเป็นเจ้าของสัมผัสของหญิงนั้นด้วย

สำหรับหญิง 8 จำพวกที่เหลือนั้น ในมหาวรรคสังยุตตอรรถกถาและคัมภีร์สารัตถทีปนีฎีกากล่าวไว้ว่า ไม่มีโอกาสล่วงกาเมสุมิจฉาจาร เนื่องจากยังไม่มีสามีเป็นเจ้าของร่างกายหรือสัมผัส ดังนั้นจึงมีสิทธิในร่างกายของตนเอง เมื่อพอใจในชายคนใดและยอมมอบกายแก่ชายนั้นก็ไม่ถือว่าผิดแต่ประการใด แม้จะยังมีบิดา มารดา ญาติพี่น้องเป็นผู้รักษาก็ตาม แต่บุคคลเหล่านี้ก็เป็นเพียงผู้คุ้มครองดูแล ดังนั้นหากมีการร่วมประเวณีกับชาย หญิงเหล่านี้จึงยังไม่ถือว่าล่วงศีลข้อที่ 3 ทว่าอย่างไรก็ตาม แม้หญิงเหล่านี้จะไม่มีโทษในทางธรรม แต่ในทางโลก ก็ย่อมเป็นที่ตำหนิติเตียนของบุคคลอื่น ทั้งยังนำความอับอายมาสู่ตนและครอบครัวได้ อันจะทำให้จิตเศร้าหมองและเกิดอกุศลซึ่งจะนำไปสู่อบายภูมิในที่สุด (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2546: 116-118)

สำหรับหญิงโสเภณีนั้น หากมีชายคนใดมาชำระเงินไว้ แต่ยังมิได้ประกอบกิจธุระให้เสร็จลง ระหว่างนั้นหญิงโสเภณีนั้นไปรับเงินจากชายอื่นเพื่อร่วมหลับนอน ก็ถือว่าหญิงนั้นล่วงศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารร่วมกับชายคนใหม่ที่มาซื้อบริการนั่นเอง นอกจากนี้ในบรรดาหญิง 12 จำพวกที่กล่าวถึงข้างต้น แม้มิได้ร่วมประเวณีกับชายอื่น แต่ร่วมประเวณีกับสัตว์เดรัจฉานก็ถือว่าประพฤติผิดศีลข้อที่ 3 เช่นกัน ส่วนฝ่ายชายที่เป็นสามีของภรรยา 10 จำพวก และคู่หมั้นของหญิงจำพวก **สารกฺขา** หากไปร่วมประเวณีกับหญิงที่เป็นภรรยาหรือคู่หมั้นของคนอื่นก็ถือว่าผิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารเช่นกัน

สำหรับความหนักเบาแห่งโทษของการล่วงศีลข้อที่ 3 นี้ ถ้าล่วงเกินกับผู้ที่มีศีลธรรมโดยเฉพาะพระอริยเจ้า โดยไม่ได้มีความยินยอมพร้อมใจ

ก็ย่อมมีโทษหนัก ถ้าล่วงเกินแก่ผู้ไม่มีศีลธรรม โดยมิได้ยินยอมพร้อมใจ โทษย่อมเบากว่า แต่หากมีการทำร้ายร่างกาย แม้ผู้ถูกล่วงเกินจะไม่มีศีลธรรม แต่ผู้ล่วงเกินก็ย่อมจะมีโทษหนัก แต่ถ้าหากทั้งสองฝ่ายต่างยินยอมพร้อมใจต่อกัน ก็ย่อมมีโทษเบา ซึ่งสามารถสรุปได้ คือ

- หญิงชายผู้นั้นเป็นผู้มีศีล มีโทษมาก
- หญิงชายผู้นั้นเป็นผู้ไม่มีศีล มีโทษน้อย
- หญิงชายผู้นั้นไม่มีความพอใจร่วมกัน มีโทษมาก
- หญิงชายผู้นั้นมีความพอใจร่วมกัน มีโทษน้อย

(พระเทวินทร์ เทวินฺโท, 2544: 87)

กล่าวโดยสรุป คือ หญิงทั้ง 20 จำพวกนั้น สามารถแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม คือ

1. หญิงที่มีเจ้าของในฐานะผู้ปกครองดูแล ได้แก่หญิง 8 จำพวกแรก ซึ่งสำหรับผู้ที่ปกครองดูแลหญิงกลุ่มนี้ ถือว่า มีหน้าที่ให้การคุ้มครองเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนเท่านั้น มิได้เป็นเจ้าของสัมผัส คือไม่ได้เลี้ยงดูเพื่อที่ต้องการจะเสพกามกับหญิงนั้นเสียเอง ดังนั้นแม้หญิงซึ่งมีผู้ปกครองดูแลนั้นจะยินยอมพร้อมใจในการร่วมประเวณีกับชายใดก็ตาม ก็ไม่ถือว่าล่วงศีลข้อกาเมสุมิจฉาจาร เนื่องจากหญิงนั้นเป็นเจ้าของสัมผัสของตนเอง และตนเองจะมอบให้แก่ชายใดก็ได้ ทว่าสำหรับฝ่ายชายที่ร่วมประเวณีกับหญิงเหล่านี้ย่อมถือว่าล่วงศีล เนื่องจากหญิงเหล่านี้เป็นวัตถุต้องห้ามสำหรับชายนั่นเอง

2. หญิงที่มีเจ้าของในฐานะเจ้าของสัมผัส ได้แก่หญิงที่เป็นภรรยาหรือมีคู่หมั้นแล้ว หญิงเหล่านี้หากชายใดไปละเมิดก็ถือว่าผิดศีลข้อที่ 3 และหากฝ่ายหญิงมีความยินยอมพร้อมใจก็ถือว่าละเมิดศีลด้วยกันทั้งคู่ เนื่องจากถือว่าฝ่ายหญิงที่ยอมเป็นภรรยาหรือรับหมั้นแล้วนั้นได้ยินยอมมอบสัมผัสของตนให้กับชายที่เป็นสามีหรือคู่หมั้นแล้ว ฝ่ายหญิงจึงก็มิได้มีสิทธิ์ในร่างกายของตนเองอีกต่อไป

ดังนั้น ชายจึงไม่สามารถประพฤติล่วงกาเมในหญิงทั้ง 20 จำพวก

ได้ และหญิง 12 จำพวกหลังก็มอบตัวให้ชายอื่นนอกเหนือจากสามีหรือคู่หมั้นของตนไม่ได้ ส่วนหญิง 8 จำพวกแรกหากยินยอมมอบกายให้กับชายก็ไม่ถือว่าผิดศีลแต่ประการใด จากหลักแห่งการวินิจฉัยศีลข้อที่ 3 จะเห็นว่ามีการวางหลักในการตัดสินไว้ครอบคลุมอยู่พอสมควร แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยพฤติกรรมบางอย่างว่าล่วงศีลหรือไม่ โดยพฤติกรรมที่เป็นปัญหามีดังนี้

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการวินิจฉัยการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3

ปัญหาที่เกิดจากเกณฑ์การตัดสินตามแนวพระไตรปิฎกและอรรถกถาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่ครอบคลุมในการวางหลักเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยการล่วงละเมิดศีล อีกทั้งสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดพฤติกรรมบางอย่างที่พิจารณาแล้วก็ยากที่จะตัดสินว่าผิดศีลหรือไม่ เนื่องจากพื้นฐานในการวางหลักเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยนั้นเกิดขึ้นในสภาพการณ์ของสังคมที่ต่างกันอย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์ในการตัดสินศีลข้อที่ 3 ที่อรรถกถาจารย์ได้วางไว้นั้นก็ยังเป็นที่ยึดถือและนำไปใช้วินิจฉัยได้เป็นอย่างดี ทว่าหลักเกณฑ์ที่กล่าวมายังมีช่องโหว่ในการนำไปตัดสินพฤติกรรมบางอย่างซึ่งกำลังเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ ปัญหาที่สำคัญสามารถสรุปได้ คือ

1. **ปัญหาเรื่องการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน** เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันนี้ยึดมั่นในเรื่องการมีสามีภรรยาเพียงคนเดียว ต่างกับในสมัยก่อนที่สามีสามารถมีภรรยาได้หลายคน โดยไม่ผิดจารีตของสังคมหรือวัฒนธรรมแต่อย่างใด แต่ปัจจุบันนี้สังคมไม่ยอมรับการมีภรรยาหลายคน อีกทั้งยังมีการยอมรับสิทธิของสตรีมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้สตรีได้มีโอกาสในการเลือก ตัดสินใจในชีวิตและร่างกายของตนเอง และไม่ได้ถือว่าสามีเป็นเจ้าของสัมผัสของภรรยาเพียงฝ่ายเดียว เพราะหากจะถือเช่นนั้นแล้ว ภรรยาก็ควรเป็นเจ้าของสัมผัสของสามีด้วย แต่เนื่องจากการวางหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยของอรรถกถาจารย์นั้น ได้ยึดถือเอาเงื่อนไขเรื่องการเป็นเจ้าของสัมผัสมาวินิจฉัยโดยถือว่าฝ่ายที่เป็นเจ้าของสัมผัสเท่านั้น เป็นฝ่ายที่จะอนุญาตยินยอมหรือ

ไม่ยินยอม ทั้งนี้จากการพิจารณา ท่านถือว่าฝ่ายชายเท่านั้นที่เป็นเจ้าของสัมผัส เนื่องจากการร่วมประเวณีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายชายยินยอมพร้อมใจเท่านั้น ส่วนฝ่ายหญิงนั้นแม้ไม่ยินยอมพร้อมใจ แต่ฝ่ายชายก็สามารถหาความสุขจากสัมผัสของฝ่ายหญิงได้ ดังนั้นฝ่ายชายจึงมีสถานภาพเป็นเจ้าของฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงจึงไม่มีสิทธิ์ในร่างกายของตนเองหากมีสามีแล้ว ต่างกับฝ่ายชายที่ยังเป็นเจ้าของในร่างกายและสัมผัสของตนเองอยู่ ดังนั้นจึงสามารถรับหญิงอื่นที่มิใช่หญิงต้องห้าม 20 จำพวกเป็นภรรยาได้ โดยไม่ผิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจาร แต่ฝ่ายหญิงนั้นหากมีการร่วมประเวณีกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตนกลับถือว่าผิดศีลข้อนี้โดยไม่มีข้อยกเว้น

นอกจากปัญหาเรื่องการเป็นเจ้าของสัมผัสที่ทำให้เกณฑ์การตัดสินศีลข้อที่ 3 มีปัญหาสำหรับสังคมปัจจุบันแล้ว อาจสันนิษฐานได้อีกว่า การที่อรรถกถาจารย์ท่านวางเกณฑ์การวินิจฉัย โดยดูจากเจ้าของที่ทำการคุ้มครองสตรีเป็นสำคัญนั้น เนื่องมาจากสภาพสังคมในอดีต ยังยึดถือเพศชายเป็นใหญ่ และการมีภรรยาหลายคนของผู้ชายในยุคสมัยนั้นก็เป็นเรื่องปกติธรรมดา ต่างกับในปัจจุบันที่ไม่นิยมการมีภรรยาหลายคน ทั้งยังยึดถือเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงตลอดจนเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นหลักในสังคม ดังนั้นหากวินิจฉัยตามเกณฑ์ของอรรถกถาจารย์ ก็อาจทำให้เกิดข้อโจมตีได้ว่าเป็นการไม่ยุติธรรมต่อสตรีเพศ และฝ่ายชายก็คงสามารถมีภรรยาได้มากมายโดยไม่ต้องกังวลว่าจะผิดศีลแต่อย่างใด

2. ปัญหารักร่วมเพศ ปัจจุบันเพศที่สามได้รับการยอมรับมากขึ้น เราจึงเห็นชายที่อยู่กับชาย หรือหญิงที่อยู่กับหญิง โดยใช้ชีวิตฉันสามีภรรยาเฉกเช่นเดียวกับคนปกติ ดังนั้นเมื่ออีกฝ่ายนอกใจ ไม่ว่าจะเป็นการไปนอกใจกับเพศเดียวกันกับตน หรือเพศตรงข้ามกับตนก็ตาม จึงเกิดปัญหาขึ้นว่าฝ่ายที่นอกใจนี้ได้ล่วงละเมิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารหรือไม่ เพราะไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ ที่วางไว้สำหรับคนกลุ่มนี้ เนื่องจากในอดีตคนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการยอมรับ อีกทั้งคงไม่ได้มีจำนวนมากมายอย่างในปัจจุบัน ทั้งนี้การวางหลักเกณฑ์วินิจฉัยของอรรถกถาจารย์ ท่านได้ยึดเอาคนกลุ่มใหญ่ในสังคมขณะนั้น ดังนั้นการวินิจฉัยเรื่องการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 ของคนกลุ่มนี้ จึงกลายเป็น

ปัญหาว่าจะทำการวินิจฉัยอย่างไร หากมีการนอกใจกันเกิดขึ้น

3. ปัญหาเรื่องโสเภณี เรื่องการเที่ยวหญิงโสเภณีนั้นผิดศีลหรือไม่ หากวินิจฉัยตามหลักที่อรรถกถาจารย์ได้วางไว้แล้ว ก็ไม่น่าจะผิดแต่ประการใด หากหญิงโสเภณีนั้นไม่ได้เป็นหญิงต้องห้าม 20 ประเภท แต่ปัจจุบันนี้ยังมีปัญหาเรื่องโสเภณีเด็กทั้งที่เต็มใจและถูกล่อลวง เป็นต้น การวินิจฉัยศีลข้อที่ 3 ในปัญหาเกี่ยวกับโสเภณีนี้จำเป็นจะต้องทำโดยละเอียด เพราะหากวินิจฉัยโดยภาพรวมว่าไม่ผิดศีลก็คงสร้างความกระทบกระเทือนให้สังคมอย่างมาก เนื่องจากโสเภณีกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนั้นการวินิจฉัยตัดสินเรื่องศีลข้อที่ 3 ในเรื่องเกี่ยวกับโสเภณีจึงไม่สามารถตัดสินได้อย่างแน่นอน แต่หากจะต้องพิจารณาเป็นกรณีไป เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดต่อไป

4. ปัญหาเรื่องการอยู่ก่อนแต่งหรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ปัจจุบันปัญหาเรื่องการอยู่ก่อนแต่งหรือการมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงานของคู่รัก แทบจะกลายเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่นิยมมาเช่าหอพักอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยา โดยที่ทางบ้านไม่รับรู้ หรือแม้แต่ในกลุ่มวัยทำงานก็มีหลายคู่ที่ทำเช่นนี้ โดยไม่คิดว่าการกระทำเช่นนี้จะเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 แต่อย่างใด เพราะไม่ได้เป็นการไปแย่งของคนอื่น และเกิดจากความเต็มใจทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้การจะวินิจฉัยว่าการกระทำเช่นนี้ผิดศีลหรือไม่ จะต้องทำการพิจารณาโดยละเอียดและแยกออกเป็นกรณี ๆ ไปเช่นกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อไป

แนวทางการวินิจฉัย

จากปัญหาความไม่ครอบคลุมของหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยศีลข้อที่ 3 เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศบางประการซึ่งเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน แนวทางในการวินิจฉัยพฤติกรรมดังกล่าวว่าผิดศีลข้อที่ 3 หรือไม่จึงต้องอาศัยเกณฑ์การตัดสินเพิ่มเติมโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายในการบัญญัติศีลของพระพุทธองค์และความหมายของคำว่า กาเมสุมิจฉาจาร ดังนี้

1. แม้จากเกณฑ์การวินิจฉัยของอรรถกถาจารย์จะทำให้สามารถตีความได้ว่า การที่สามีจะมีภรรยามากกว่า 1 คน หากหญิงนั้นไม่อยู่ในหญิงต้องห้าม 20 จำพวก ก็ไม่เป็นการผิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารแต่อย่างใด แต่หากเราพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติศีลห้าขึ้นมานั้นจะเห็นว่า ก็เพื่อให้สังคมได้อยู่กันอย่างปกติสุขเรียบร้อย และให้เป็นข้อควบคุมความประพฤติอย่างต่ำที่สุดของมนุษย์ปุถุชนที่ยังต้องข้องแวะอยู่ในสังคม ดังนั้นการบัญญัติศีลของพระพุทธองค์ก็ดี การวางหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยศีลก็ดี ก็ยังมีความจำเป็นต้องอิงตามสภาพการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น ๆ และเนื่องจากสภาพการณ์ในขณะที่อรรถกถาจารย์ได้วางหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารนี้ เพศชายเป็นใหญ่ในสังคม และการมีภรรยาหลายคนก็เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของผู้มีอำนาจ ร่ำรวยเงินทอง และหญิงที่เป็นภรรยาน้อยก็ได้รับการยอมรับจากสังคม ดังนั้นหญิงที่เป็นภรรยาน้อยจึงมักได้รับอนุญาตจากผู้คุ้มครองหญิงนั้น ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครอบครัว วงศ์ตระกูล หรือแม้แต่กฎหมายให้เป็นภรรยาน้อยได้ โดยสังคมไม่รังเกียจชายที่มีภรรยามากกว่า 1 คนจึงไม่ถือว่าล่วงละเมิดศีล เพราะผู้คุ้มครองรักษาหญิงเหล่านั้นได้อนุญาตให้หญิงนั้นเป็นภรรยาของชายคนนั้นแล้ว

อย่างไรก็ดีเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป แม้จะไม่มีหลักเกณฑ์ข้อห้ามในเรื่องการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน แต่การที่ชายคนใดจะมีภรรยามากกว่า 1 คน ก็ถือว่าล่วงละเมิดศีลได้ หากหญิงที่เป็นภรรยาน้อยนั้นอยู่ในหญิงต้องห้าม 8 จำพวก คือ ยังมีผู้คุ้มครองรักษา และการที่ผู้คุ้มครองรักษาหญิงเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง วงศ์ตระกูล จะยินยอมให้ลูกหลานเป็นภรรยาน้อยของผู้ชายเป็นเรื่องที่มีโอกาสน้อยมากในสังคมปัจจุบัน เพราะเป็นเรื่องที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมเช่นในอดีต และกฎหมายของไทยเองก็อนุญาตให้หญิงที่เป็นภรรยาสามารถฟ้องร้องเอาผิดกับหญิงที่เป็นภรรยาน้อยได้และการจดทะเบียนสมรสก็ไม่สามารถจดทะเบียนกับหญิงได้มากกว่า 1 คน เงื่อนไขดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับให้ชายมีภรรยามากกว่า 1 คน ในแง่ของกฎหมาย ทำให้เป็นไปได้ยากที่ชายจะมีภรรยาน้อยโดยไม่ล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 ยกเว้นในกรณีที่หญิงนั้น

จะอยู่ตัวคนเดียวไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีผู้ปกครองที่มีชีวิตอยู่และไม่มีข้อผูกมัดกับชายใดเท่านั้น

นอกจากนี้หลักธรรมอื่น ๆ ของพุทธศาสนา โดยเฉพาะทิศหกที่ว่าด้วยทิศเบื้องหลัง คือหน้าที่สามีภรรยาพึงปฏิบัติต่อกัน ก็ได้วางหลักเรื่องการไม่ประพฤตินอกใจกันไว้ในข้อที่ 3 ของทั้งสองฝ่าย (พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช), 2526: 53) อีกทั้งพุทธศาสนายังมีหลักเบญจธรรม ข้อที่ 3 ได้แก่ กามสังวร คือ การสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 175) อันจะเป็นต้นเหตุในการนำความทุกข์มาให้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แม้การมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน อรรถกถาจารย์จะไม่ระบุว่าเป็นการผิดศีลข้อที่ 3 ทว่าถึงอย่างไรก็เป็นการผิดธรรมอย่างแน่นอน และการผิดธรรมนี้ ย่อมทำให้อกุศลเข้าครอบงำได้ง่าย รวมทั้งย่อมมีจิตที่เศร้าหมอง เมื่อเสียชีวิตลงก็อาจไปสู่ทุคติภูมิได้

2. แม้จะไม่มีการกล่าวถึงพวกรักร่วมเพศไว้ในหลักการวินิจฉัยของอรรถกถาจารย์ แต่หากชายกับชายหรือหญิงกับหญิงคู่ใดตกลงปลงใจอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยา ก็ต้องนับว่าเป็นเหมือนเช่นสามีภรรยาปกติทั่วไปเช่นกัน เนื่องจากจุดสำคัญของศีลข้อที่ 3 นี้ท่านมุ่งหมายไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ที่มีเจ้าของแล้ว เนื่องจากผู้ที่เป็นเจ้าของย่อมมีความหวงแหน ดังนั้นการล่วงละเมิดไม่ว่าจะกับชายหรือหญิงที่มีเจ้าของแล้ว แม้จะเป็นเพศเดียวกันก็ตาม แต่เมื่อได้ตกลงปลงใจอยู่กันฉันสามีภรรยาแล้ว ก็ย่อมถือว่ามีเจ้าของสัมผัสแล้ว จึงถือว่ามีการประพฤติผิดในศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารเฉกเช่นเดียวกับคู่สามีภรรยาที่ปกติ

สำหรับองค์ประกอบแห่งกาเมสุมิจฉาจาร ในองค์ที่ 4 ที่กล่าวถึงการทำมรรคกับมรรคให้จรดกันนั้น หากจะแย้งว่าพวกรักร่วมเพศย่อมไม่สามารถทำได้ เพราะการวางหลักนั้นท่านกล่าวถึงชายกับหญิง 20 จำพวกเท่านั้น แล้วจะกล่าวว่าผิดศีลข้อที่ 3 ได้อย่างไร แต่อย่างไรก็ดีหากเปรียบเทียบคู่รักร่วมเพศเป็นคู่สามีภรรยาคู่หนึ่ง เราสามารถอนุโลมได้ว่าอวัยวะไม่ว่าจะเป็นส่วนใดก็ตาม ที่คู่รักร่วมเพศใช้สำเร็จความใคร่ให้แก่กันนั่นเอง เป็นมรรค และหากพวกรักร่วมเพศเหล่านี้ใช้อวัยวะนั้นให้จรดถึงกันกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่

คู่ของตน ก็ถือได้ว่าล่วงละเมิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารเช่นเดียวกับบุคคลปกตินั่นเอง หรือหากล่วงละเมิดกับบุคคลต่างเพศ ด้วยจิตที่คิดจะเสพกามทั้งที่ตนเองมีคู่อยู่แล้ว ก็ถือว่าล่วงศีลข้อกาเมเช่นกัน โดยถือเอาหลักการมีเจ้าของสัมผัสแล้วเป็นเกณฑ์นั่นเอง

ส่วนในกรณีที่ตนเองมีสามีภรรยาที่เป็นคู่ปกติอยู่แล้ว แต่นอกใจไปเสพกามกับเพศเดียวกันกับตนก็ถือว่าผิดศีลข้อที่ 3 เช่นกัน โดยภรรยานั้นถือว่าผิดอย่างแน่นอนเนื่องจากเป็นหญิงต้องห้าม แต่สำหรับชายนั้น อาจอนุโลมตามโดยพิจารณาจากความหมายของคำว่า กาเมสุมิจฉาจาร ถ้าหากพิจารณาตามนี้ ย่อมถือว่าประพฤติผิดศีลเช่นกัน อย่างไรก็ดีแม้จะไม่สามารถวินิจฉัยได้อย่างแน่ชัดตามแนวที่อรรถกถาจารย์ท่านได้วางหลักเกณฑ์ไว้ทว่าการล่วงละเมิดเสพกามกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม เป็นคนหรือเป็นสัตว์ก็ตาม ก็ถือว่าบัณฑิตย่อมติเตียนและพุทธศาสนาเองก็ไม่เห็นด้วยทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นการไม่ประพฤติธรรม และไม่มีความสำรวมในกามซึ่งจะทำให้เกิดโทษตามมาได้ง่าย

3. สำหรับเรื่องของโสเภณีนั้น แนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องการตัดสินว่าการเที่ยวโสเภณีเป็นการละเมิดศีลข้อที่ 3 หรือไม่ สามารถแบ่งออกเป็นกรณี ๆ คือ

- โสเภณีเด็ก ในกรณีนี้ไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่เต็มใจ ก็ถือว่าชายที่ไปเที่ยวได้ละเมิดศีลข้อที่ 3 ทั้งสิ้น เนื่องจากเด็กหญิงย่อมเป็นวัตถุต้องห้ามสำหรับชายทั่วไปเนื่องจากมีผู้ปกครองดูแลรักษาอยู่ และหากเป็นกรณีที่ไม่เต็มใจ ก็ย่อมมีโทษหนักขึ้นด้วย เนื่องจากถือว่าเป็นการข่มขืนซึ่งอาจมีการเบียดเบียนทำร้ายร่างกาย และเกิดขึ้นโดยความไม่เต็มใจของฝ่ายตรงข้าม ส่วนในกรณีโสเภณีเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองเต็มใจให้มาขายบริการนั้น แม้เด็กจะเต็มใจด้วยแต่ก็ยังถือว่าชายผู้ไปเที่ยวล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 เนื่องจากเด็กหญิงเหล่านี้ยังมีกฎหมายรักษาอยู่

- โสเภณีที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หากไม่สมัครใจในการขายบริการก็ย่อมถือว่าชายที่ไปเที่ยวล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 เนื่องจากเป็นหญิงที่มีกฎหมายรักษาอยู่ อีกทั้งยังเป็นการละเมิดต่อร่างกายของหญิงนั้นโดยตรง และมีโทษหนัก
- โสเภณีที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หากมีสามีแล้วและเต็มใจเป็นโสเภณี แต่สามีไม่เต็มใจให้มาขายบริการ ทั้งหญิงโสเภณีและชายที่มาเที่ยวย่อมละเมิดศีลข้อที่ 3 ด้วยกันทั้งคู่ หรือหากเป็นกรณีของฝ่ายชาย หากเป็นโสดก็ไม่ถือว่าล่วงศีลข้อที่ 3 แต่หากมีภรรยาแล้ว ก็สามารถวินิจฉัยได้โดยอาศัยเกณฑ์ตัดสินจากปัญหาข้อที่ 1

4. สำหรับการอยู่ก่อนแต่งหรือการมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงานของคู่รักนั้น ส่วนใหญ่จะผิดทั้งศีลและธรรมทั้งสิ้น โดยหากพิจารณาจากเกณฑ์ที่อรรถกถาจารย์ได้วางไว้เรื่องหญิงต้องห้าม 20 จำพวก จะเห็นว่านอกจากหญิง 12 จำพวกที่มีเจ้าของแล้ว หญิงที่เหลืออีก 8 จำพวกก็ล้วนมีผู้คุ้มครองรักษา ไม่ว่าหญิงนั้นจะมีเพียงบิดา มารดา มีแค่พี่หรือน้องเพียงคนเดียว ก็ถือว่าหญิงนั้นมีผู้รักษาทั้งสิ้น หากไม่มีบุคคลเหล่านี้ แต่หญิงนั้นยังมีญาติ คนในวงศ์ตระกูล มีผู้ปกครอง หรือหากยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ถือได้ว่ามีกฎหมายรักษา กล่าวคือ หญิงเหล่านี้ถือเป็นหญิงต้องห้ามสำหรับชายนั่นเอง ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิงเหล่านี้ แม้จะเกิดด้วยความเต็มใจก็ถือว่าได้ล่วงละเมิดศีลข้อที่ 3 เพราะเป็นการไปล่วงเกินหญิงที่มีผู้รักษาอยู่ ส่วนฝ่ายหญิงแม้จะไม่ได้ล่วงศีล แต่ก็ทำให้ศีลด่างพร้อย และเป็นการประพฤติผิดธรรม อันก่อให้เกิดผลร้ายตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทำแท้ง เด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งกำลังกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่แก้ไม่ตกของสังคมไทยในทุกวันนี้

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า หลักในการตัดสินศีลข้อที่ 3 นั้น นอกจากจะพิจารณาจากเกณฑ์หลักที่อรรถกถาจารย์ได้วางไว้ คือ หญิงต้องห้าม 20 จำพวกแล้ว ก็ยังมีองค์ประกอบอีก 3 องค์ คือ มีจิตคิดจะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น มีความพยายามในการเสพนั้น และการยังมรรคให้ถึงมรรคจรดกัน แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในปัจจุบัน ทำให้หลักในการตัดสินของอรรถกถาจารย์เพียงอย่างเดียวอาจไม่ครอบคลุมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนี้ ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการประพฤติผิดในกามที่มากขึ้น และมีความผิดแปลกไปจากสภาพสังคมในอดีตอย่างมาก

อย่างไรก็ดี ศีลข้อที่ 3 นี้แม้ตามหลักที่อรรถกถาจารย์ได้วางไว้จะมีช่องให้ล่วงละเมิดได้ แต่การรักษาศีลก็ย่อมควบคู่กับการประพฤติธรรม หากรักษาศีลไม่ได้ ธรรมก็ย่อมประพฤติไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นผู้ที่หวังความเจริญในชีวิต ย่อมจะไม่กระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อหลักธรรม เพราะการกระทำใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักธรรม ย่อมจะทำให้ศีลของบุคคลผู้นั้นไม่ด่างพร้อย และมีความบริบูรณ์ตามไปด้วย อานิสงส์แห่งการรักษาศีลนั้น ย่อมทำให้บุคคลมีความเจริญทั้งในภพนี้และภพหน้า ไม่ต้องมีความหวาดระแวง โดยเฉพาะการไม่ล่วงศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารและมีความสำรวมในกามนั้นย่อมทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข และย่อมส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความร่มเย็นและสงบเรียบร้อย สมตามจุดมุ่งหมายของการบัญญัติศีลที่ต้องการสร้างข้ออันควรประพฤติแก่บุคคลในสังคมด้วย

บรรณานุกรม

ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์. (2540). *ศีล 5 เรื่องน่ารู้.* กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิปราณี สำเริงราชย์.

พระเทวินทร์ เทวินฺโท. (2544). *พุทธจริยศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินติ้ง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 12 กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

_____ (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2526). *หลักธรรมสำหรับพัฒนาจริยธรรม.* กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2546). *ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ 5 เล่ม 2 อกัมมจตุกะและมรณุปปัตติจตุกกะ.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสัทธัมมโชติกะ.

พระอุปติสสเถระ. (2538). *วิมุติมรรค.* แปลโดย พระเมธีธรรมาภรณ์และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

มหามกุฏราชวิทยาลัย (2536). *พระไตรปิฎกภาษาไทยและอรรถกถาแปล เล่มที่ 16 พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ 3 ภาค 2.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____ (2536). *พระไตรปิฎกภาษาไทยและอรรถกถาแปล เล่มที่ 17 พระสุตตันตปิฎกมัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ เล่ม 1 ภาค 1.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____ (2537). *พระไตรปิฎกภาษาไทยและอรรถกถาแปล เล่มที่ 45 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก เล่ม 1 ภาค 4.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมภาร พรมทา. (2535). *พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์: ทัศนะของพุทธ-ศาสนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ทำแท้งและการุณยฆาต.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พุทธชาด.